

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

У науковій праці висвітлено авторське бачення сутності організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою підприємства та його складових.

Ключові слова: механізм управління, організаційно-економічний механізм, амортизаційна політика, складові організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою.

OVOD L.

Khmelnitsky National University

A MODERN PARADIGM OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE AMORTIZATION POLICY

The questions of forming and ensuring the functioning of the organizational and economic mechanism of management depreciation policy of the company, as one of the methods of mobilizing its own resources, are getting actuality in modern conditions. The structural basis of such a management mechanism is its organizational component. It provides the management of the enterprise's management, production process, and helps to increase the level of flexibility of production and the provision of all kinds of resources. It is important and necessary to definite the role and interactions of each entity involved in the management process, its tasks, functions and centers of responsibility to ensure the achievement of the strategic goal. The economical component of the amortization policy management mechanism has a set of economic levers and methods that are implemented through a multi-criteria system of indicators of assessing its effectiveness. The result of the functioning of this component is creation the conditions for achieving the planned level of efficiency of depreciation policy and the activity of the enterprise as a whole due to the efficient management of fixed assets, expenses, cash flows and capital. Organizational and economic mechanism of amortization policy management of an enterprise is a complex system of interrelated organizational and economic elements, levers and methods of influence on amortization policy which takes into account its purpose, types, influence of external and internal factors, principles and scientific and methodical approaches to formation, uses the appropriate system of information and analytical support, and also allows to assess the level of its effectiveness and selection of strategies for raising. Such a management mechanism provides an opportunity for an operative and flexible response to changes in the internal and external environment, creates conditions for positive influence on the development, adoption and control of strategic and tactical management decisions on the formation of amortization policy and the activities of the enterprise as a whole.

Keywords: management mechanism, organizational and economic mechanism, depreciation policy, components of organizational and economic mechanism of amortization policy management

Постановка проблеми. Амортизаційна політика підприємства, як і будь-яка інша політика формується протягом певного часу і має досить інертні властивості. Крім цього, вона не схильна до змін внаслідок миттєвих коливань під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Такі коливання можуть виникати лише під впливом законодавчих змін в амортизаційній політиці держави. Водночас, амортизаційна політика зовсім не є догматичною, сталою політикою підприємства, оскільки схильна до планових коригувань внаслідок змін, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищах суб'єкту господарювання. Тому особливого значення в сучасних умовах мають організаційний та економічний аспекти управління амортизаційною політикою, що забезпечують спрямування діяльності підприємства на підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єкту підприємництва. Отже, актуальності набувають питання формування організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання визначення сутності та структури механізму управління підприємством в цілому і стосовно різноманітних економічних об'єктів, процесів вивчались багатьма вітчизняними та закордонними вченими, серед яких Г. В. Астапова, С. В. Бойда, Ю. Я. Вовк, М. П. Войнаренко, В. В. Галушак, Л. Є. Довгань, І. І. Каліна, Р. А. Косінський, Ю. Г. Лисенко, В. В. Лук'янова, А. А. Малицький, О. Ю. Мірошніченко, В. М. Нижник, А. В. Новіков, С. С. Савіна, Л. Ю. Сагер, Г. С. Сеялова, Г. М. Скудар, В. В. Стадник, Н. В. Швець та інші. Згадані науковці досить різнобічно також характеризують формування організаційно-економічного механізму, фактори впливу, складові та принципи за різними економічними об'єктами. У той же час розгорнутого визначення терміну «організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою підприємства», складових механізму, які повністю розкривають його сутність щодо управління амортизаційною політикою промислових підприємств, поки що не дано.

Метою дослідження є обґрунтування складових організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою промислових підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розкриття сутності організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою передбачає з'ясування значення складових цього поняття у розрізі окремих його словосполучних (механізм, механізм управління, організаційно-економічний механізм) та змістовних (принципи, цілі, функції, важелі, методи) елементів.

У найбільш загальному вигляді під механізмом розуміють внутрішнє упорядкування, систему будь-чого, а також сукупність станів та процесів, з яких складається яке-небудь явище. В економічній літературі термін «механізм» зустрічається у поєднанні з іншими термінами: «механізм управління», «економічний механізм», «організаційний механізм», «організаційно-економічний механізм».

У наукових працях вчених-економістів з питань управління та економіки досліджуються різні підходи до розкриття сутності механізму управління підприємством. В більшості з них робиться акцент на тому, що механізм управління – це складова системи управління та певна логічна структура, чітка послідовність дій, їх повторюваність та циклічність, націленість на отримання певного ефекту.

Як і будь-який інший, механізм управління амортизаційною політикою вбудований у загальногосподарську систему, є її складовою частиною і водночас самостійною економічною системою. Метою такого механізму є створення умов для досягнення запланованого рівня ефективності амортизаційної політики суб'єкту господарювання. Його підґрунтям є положення економічної теорії в галузі управління, тлумачення категорії господарського механізму управління, його структури, складових і особливостей господарських взаємозв'язків між об'єктами, що функціонують на підприємствах.

Слід зазначити, що механізм управління є рушійною частиною системи управління, який забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкта управління, що складається з певних елементів. Тому, організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою підприємства є складовою господарського механізму управління і являє собою систему організаційних та економічних методів забезпечення взаємодії організаційних, виробничих, фінансово-економічних процесів на всіх рівнях управління, що сприяє зростанню прибутковості та ефективності діяльності суб'єкту господарювання.

Зауважимо, що О. І. Фурсовим [7] певним чином удосконалено організаційно-економічний механізм управління основними засобами, що містить додатковий елемент моніторингу змін, що відбуваються в ході реструктуризації підприємств і коректування нормативного забезпечення. Науковцем запропоновано впровадження в структуру управління тільки процесного підходу для підвищення рівня управління основними засобами підприємств. Н. В. Швець [8] запропоновано структуру організаційно-економічного механізму управління відтворенням основних засобів, уточнено його організаційну та економічну складові, їх роль й завдання в процесі управління відтворенням основних засобів.

Водночас, у дослідженнях деяких вчених розглядався механізм управління амортизаційною політикою підприємств з різних позицій: Г. Б. Асмоловою [0] удосконалено структуру та функціональні взаємозв'язки амортизаційного механізму регулювання відтворення основних засобів підприємства, який доповнено прогнозно-стратегічним балансом руху основних засобів підприємства на перспективний період; В. І. Рошило [5] для удосконалення інструментарію та методологічних підходів до управління амортизаційною політикою промислових підприємств розроблено методіку її оптимізації в цілому та для окремих інвестиційних проектів, яка ґрунтується на моделюванні загального процесу господарської діяльності підприємства з урахуванням змінного фактора витрат за рахунок дозволеного законодавством лише методів амортизації.

На нашу думку, конструкційну основу організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою представляє його організаційна складова. Вона покликана забезпечувати організацію управління не тільки амортизаційною політикою, а й також має на меті впорядкування організації управлінської ланки підприємства, виробничого процесу, сприяння підвищенню рівня гнучкості виробництва та забезпеченню усіма видами ресурсів для нормального функціонування вказаного механізму управління. При цьому обов'язковим є визначення ролі і взаємозв'язків кожного суб'єкта, що бере участь у процесі управління, його задач, функцій та впорядкованої структури організаційних елементів, як носіїв інформації та центрів відповідальності для забезпечення взаємної відповідності функціонування і досягнення стратегічної мети.

Наявність економічної складової в механізмі обумовлена необхідністю використання в процесі управління засобів, методів та важелів впливу на економічні процеси, показники діяльності підприємства, їх регулювання. Економічна складова має набір економічних методів, що реалізуються за допомогою визначеної багатокритеріальної системи показників, яка включає показники аналізу стану та руху засобів праці, ефективності їх використання, впливу амортизаційних відрахувань на витрати, прибуток, грошові потоки підприємства, ефективності використання амортизаційних відрахувань, а в підсумку – показники оцінки рівня ефективності амортизаційної політики. Результатом функціонування економічної складової механізму є створення умов для досягнення запланованого рівня ефективності амортизаційної політики та діяльності підприємства в цілому за рахунок ефективного управління основними засобами, витратами, грошовими потоками, капіталом і досягнення ефекту синергії.

Таким чином, організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою підприємств має структуру, наведену в табл. 1.

Складові організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою підприємства (ОЕМУАП)

№ з/п	Складові ОЕМУАП	Розкриття складових ОЕМУАП
Організаційна складова ОЕМУАП		
1.	Нормативно-законодавче забезпечення	Забезпечення дотримання чинного законодавства щодо державної амортизаційної та податкової політики в частині амортизації основних засобів
2.	Організаційне забезпечення	Удосконалення організації виробничого процесу, підвищення рівня гнучкості виробництва та забезпечення усіма видами ресурсів. Формування організаційної структури управління амортизаційною політикою підприємства у формі взаємодіючих підсистем, ефективно діючого їх кадрового складу. Вдосконалення процесів делегування повноважень і відповідальності, процесів прийняття рішень
3.	Інформаційне забезпечення	Формування системи інформаційного забезпечення на основі взаємопов'язаних видів обліку підприємства та специфічної інформації
Економічна складова ОЕМУАП		
4.	Економічні важелі	Оперування рівнем витрат, прибутку, податків, грошовими потоками, фінансування капітальних інвестицій, показниками фінансового стану за допомогою варіативності методів амортизації, строків корисного використання засобів праці, вартісною оцінкою основних засобів
5.	Економічні методи	Формування дієвої системи заходів, які впливають на виробництво, стан засобів праці та підприємства в цілому за допомогою економічних стимулів і важелів, що забезпечують амортизаційну, цінову, фінансову, податкову, інвестиційну та інші види політики підприємства, які пов'язані між собою для прогнозування і оцінки економічних показників

* побудовано автором на основі [2–4; 6; 8]

Таке цілісне, розширене уявлення про організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою передбачає стратегічний підхід до управління підприємством, дає можливість аналізувати ефективність амортизаційної політики і визначати шляхи її вдосконалення.

Дослідження сучасних концептуальних рис амортизаційної політики підприємства, її впливу на діяльність суб'єкту господарювання дозволили побудувати модель процесу формування організаційно-економічного механізму управління нею (рис. 1).

Рис. 1. Процес формування організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою підприємства*

* побудовано автором на основі [2–4; 6; 8]

Головною функцією організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою є реалізація процесу розробки, прийняття і виконання управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставленої її мети, а процес управління полягає у здійсненні цілеспрямованого впливу на амортизаційну політику та систему з метою досягнення ними бажаного стану і результатів діяльності підприємства.

Отже, основою управління є процес прийняття рішень, об'єктом впливу організаційно-економічного механізму – амортизаційна політика щодо основних засобів суб'єкту господарювання, а кінцевою метою його функціонування – досягнення ефективності й результативності діяльності. Зазначений механізм управління націлений на вирішення певних завдань і досягнення таких результатів:

- забезпечення процесу виробництва сучасними та продуктивними засобами праці та підвищення ефективності їх використання;
- оптимізація амортизаційної складової витрат та забезпечення визначеного рівня прибутковості та рентабельності виробництва;
- сприяння накопиченню амортизаційних відрахувань з відповідним грошовим забезпеченням для вчасного оновлення основних засобів;
- покращення показників фінансової звітності за рахунок відповідних статей для підвищення конкурентоспроможності суб'єкту господарювання.

Вирішення вказаних завдань можливе за рахунок переходу до нової концепції управління амортизаційною політикою, націленої на її довгостроковий результат у взаємозв'язку із загальною стратегією діяльності підприємства та іншими видами його політики.

Висновки. Організаційно-економічний механізм управління амортизаційною політикою підприємства – це комплексна система взаємопов'язаних організаційних та економічних елементів, важелів і методів впливу на амортизаційну політику, яка, враховує її мету, види, вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, принципи та науково-методичні підходи до формування, використовує відповідну систему інформаційно-аналітичного забезпечення, а також дозволяє здійснити оцінку рівня її ефективності та вибір стратегій щодо підвищення. Такий механізм управління забезпечує можливість оперативного та гнучкого реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищах, створює умови позитивного впливу на розробку, прийняття та контроль виконання стратегічних та тактичних управлінських рішень щодо формування амортизаційної політики та діяльності підприємства в цілому.

Література

1. Асмолова Г. Б. Удосконалення амортизаційного механізму регулювання відтворення основних виробничих фондів підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Г. Б. Асмолова. – Маріуполь, 2008. – 19 с.
2. Довгань Л. Є. Формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством / Л. Є. Довгань, Г. О. Дудукало // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : бірник наукових праць. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – С. 48–56.
3. Малицький А. А. Структуризація організаційно-економічного механізму управління підприємством торгівлі в умовах ринку / А. А. Малицький // Торгівля і ринок України. – 2009. – № 27. – С. 198–205.
4. Нижник І. В. Механізм підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Нижник І. В. – Хмельницький, 2011. – 250 с.
5. Рошило В. І. Формування амортизаційної політики підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / В. І. Рошило. – К., 2004. – 20 с.
6. Савіна С. С. Організаційно-економічний механізм управління підприємством молочної промисловості / С. С. Савіна // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – Вип. № 3 (69). Т. 2. – С. 178–183.
7. Фурсов О. І. Удосконалення системи управління основними засобами в умовах реструктуризації (на прикладі машинобудівних і металургійних підприємств) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / О. І. Фурсов. – Маріуполь, 2008. – 20 с.
8. Швець Н. В. Організаційно-економічний механізм управління відтворенням основних засобів підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Н. В. Швець. – Дніпропетровськ, 2006. – 16 с.

References

1. Asmolova H. B. Udoskonalennia amortyzatsiinoho mekhanizmu rehuliuвання vidtvorennia osnovnykh vyrobnychkh fondiv pidpriemstva: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ek. nauk : spets. 08.00.04 / H. B. Asmolova. – Mariupol, 2008. – 19 s.
2. Dovhan L. Ye. Formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu efektyvnoho upravlinnia pidpriemstvom / L. Ye. Dovhan, H. O. Dudukalo // Zbirnyk naukovykh prats «Ekonomichniy visnyk NTUU «KPI». – K.: NTUU «KPI», 2012. – S. 48–56.
3. Malyskyi A. A. Strukturyzatsiia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia pidpriemstvom torhivli v umovakh rynku / A. A. Malyskyi // Torhivlia i rynok Ukrainy. – 2009. – Issue 27. – S. 198–205.

4. Nyzhnyk I. V. Mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti mashynobudivnykh pidpriemstv : dys. kand. ek. nauk : 08.00.04 / Nyzhnyk I. V. – Khmelnytskyi, 2011. – 250 s.
5. Roshylo V. I. Formuvannia amortyzatsiinoi polityky pidpriemstva: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ek. nauk : spets. 08.04.01 / V. I. Roshylo. – K., 2004. – 20 s.
6. Savina S. S. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia pidpriemstvom molochnoi promyslovosti / S. S. Savina // Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Serii : Ekonomichni nauky. – 2012. – Vyp. 3 (69), T. 2. – S. 178–183.
7. Fursov O. I. Udoskonalennia systemy upravlinnia osnovnymy zasobamy v umovakh restrukturyzatsii (na prykladi mashynobudivnykh i metalurhiinykh pidpriemstv): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ek. nauk : spets. 08.00.04 / O. I. Fursov. – Mariupol, 2008. – 20 s.
8. Shvets N. V. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia vidtvorenniam osnovnykh zasobiv pidpriemstva: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ek. nauk : spets. 08.06.01 / N. V. Shvets. – Dnipropetrovsk, 2006. – 16 s.

Надійшла: 19.11.2017
Рецензент: д.е.н., проф. Войнаренко М.П.